

Nedopustniški pomenek z Vinkom Šarabonom iz Kranja

Sejemo bolje kot včasih, žanjemo pa še premalo

Berite na tretji strani

Vinko Hafner med brigadirji

»Tovariš predsednik! Doslej smo skopali 31 km vodovnih jarkov in jih zasuli več kot 20 km. Normo smo dosegli 180-odstotno. Šesto brigadirjev vseh treh izmen letošnje mladinske delovne akcije Posočje 79 bo opravilo 40.000 efektivnih delovnih ur, ki veljajo 9 milijonov dinarjev. Vrednost dejansko opravljenega dela pa presega 20 milijonov dinarjev. Akcija z naseljem vred bo stala 4,15 milijonov dinarjev!« Tako, na kratko je raportiral Vinku Hafnerju, predsedniku slovenskih sindikatov, Robert Trampuž, komandant mladinske delovne akcije. Vinko Hafner, ki je obiskal brigadirje na delovišču v gozdu blizu Bovca, kjer so ta dan skopali že 1700 m jarka, je potlej v pogovoru z brigadirji zvedel še marsikaj. Podatki so bili tolikanj spodbudni, da se je mladincem iz drugih republik, kar po vrsti zahvaljeval: »Hvala vam, hvala za delo in sodelovanje...«

Fotografija: Ivo Kuljaj

Iz Titovega intervjuja pred konferenco nevrščenih v Havani

Potreba sveta

»Da bi lahko zrl naprej, se je včasih zares treba ozreti tudi nazaj, da bi videli, kakšno pot smo prehodili, do kod smo prišli in kakšne naloge nas čakajo.« Tako je predsednik Tito začel odgovarjati na vprašanja »Borbe« o gibanju nevrščenih in pripravah na 6. konferenco šefov držav ali vlad nevrščenih držav v Havani.

Spregovoril je o pobudah narodov, ki so dobojevali narodnoosvobodilne revolucije ali se še borili za neodvisnost in so v času hladne vojne spoznali, da le neodvisnost in enakopravnost ustrežata njihovim interesom pa tudi vsej mednarodni skupnosti. Te pobude so kaj kmalu pripeljale do 1. konference nevrščenih v Beogradu. Tu so oblikovali načela in cilje politike gibanja nevrščenih kot neodvisnega, neblokovega in globalnega dejavnika v mednarodnih odnosih. Nevrščena politika je postala objektivna potreba nevrščenih držav in tudi vsega sveta, ki bi bil brez demokratičnega delovanja gibanja nevrščenih še globlje razdeljen in še v večji nevarnosti.

»Od 6. konference v Havani pričakujem, da bo, tako kot tudi vse dosedanje, konferenca kontinuitete, prav tako pa tudi novih akcij...« je nadaljeval tovariš Tito. Spregovoril je o novih spodbudah boja proti vsem oblikam nadvlade. Le demokratični, pravični odnosi in nova mednarodna gospodarska ureditev bodo odpravili vire napetosti, kriz in okrepili mir ter varnost v svetu.

Konferenca naj bi pokazala poti uresničevanja teh ciljev in

okrepila demokratičnega duha v samem gibanju. Svet res koraka po dobri poti, a je še daleč od tega, kar si želimo, še ga ovirajo ostanki starih odnosov, izkoriščanja, sile, neenakopravnosti...

Zaskrbnjuje je, da predvsem urejanje problemov držav v razvoju ne more napredovati, razkorak z razvitim svetom je vse večji. V skoraj 20-letnem delovanju so nevrščeni oblikovali dolgoročni program akcije, treba pa ga bo uveljaviti. Nevrščene dežele bodo morale vplivati na odnose veseli, da bi tudi ti postali del splošnega popuščanja napetosti. »Gibanje in politika nevrščenosti nista in ne moreta biti transmisija ali rezerva kate-regakoli bloka. To je nezdržljivo v bistvu politike nevrščenosti.« je dejal tovariš Tito.

Povedal pa je, da nevrščene v uresničevanju vizije pravičnejšega sveta vodi sodelovanje med vsemi državami ne glede na njihovo družbenopolitično ureditev. Poudaril je zgodovinski pomen sklepa 6. posebnega zasedanja generalne skupščine OZN o novi mednarodni gospodarski ureditvi, ki se potrjuje kljub vsem odporom in pomeni pravo pot tako k enakopravnosti kot koncu krize v svetovnem gospodarstvu, ki zastruje in ustvarja nove vire spopadov. Tudi Havana bo morala posvetiti vso pozornost nalogam na ekonomskem področju. Rešiti bo treba tudi konflikte med nevrščeniimi, ki so dediščina starega sistema odnosov in odpirajo vrata tujim vplivom. Okrepiti se bo moral demokratični razvoj gibanja, predvsem enakopravnosti.

V vseh karavlah po Jugoslaviji so v sredo slavili pripadniki obmejnih enot, osrednja slovesnost v Sloveniji pa je bila v Ratečah. Več na 12. strani. Fotografija: Andrej Agnič

Kramljali smo z Jožico Farčnik — Mrvar iz celjske Cinkarne

Samoupravljanje ni samo sebi namen

Janez Sever

»...Značilnost v aktivnosti Jožice Farčnik-Mrvarjeve je velika razgledanost v teoriji samoupravljanja in v konkretni uporabi teh spoznanj v praksi, to še posebno pri uveljavljanju samoupravnih odnosov v delovni skupini in pri razvoju teh odnosov v toz in v tem pri uveljavljanju vloge delegatske baze.« je med drugim zapisano v obrazložitvi ob podelitvi priznanja in nagrade samoupravljalcem.

Sedimo v njeni pisarni v osrčju stare Cinkarne. V pisarni odmeva trušč in ropot strojev. Po stenah vise priznanja in diplome za pomoč in udeležbo pri razstavah cvetlic, za razvoj hortikulture...

»Zanimivo je, kako moji gostje reagirajo na ta priznanja ob že tako razpiti krivdi Cinkarne pri onesnaževanju okolja.

Le malo jih namreč ve, da imamo v Cinkarni zelo dobro razvito službo agrokemije, da proizvajamo mnogo proizvodov za kmetijstvo in vrtnarstvo.« pravi. Ona, JOŽICA FARČNIK, poročena MRVAR je diplomirani inženir agronomije in se vsa leta po študiju posveča prav svojemu področju dela v celjski Cinkarni, kjer je v toz Kemija strokovni delavec v razvojnem oddelku.

Z njenega zagorelega obraza ni razbrati poti, ki jo je doslej prehodila — hči nekdanjega delavca v Tovarni emajlirane posode, ki je bil že 1941. leta izdan, ker je bila v njegovi hiši javka Prve celjske čete. Očetu je uspelo pobegniti v partizane, mati je izkravela v taborišču. Njo, Jožico je rešil stric, mlinar Pocajt, ko je Nemce prepričal, da otrok ni kriv in da ga bo on obva-

roval pred slabim vplivom »banditov«. Tako je niso odvlekli na potučenje v Nemčijo.

»Citirali ste mi del obrazložitve predloga za omenjeno priznanje. S tem ste hoteli reči, mogoče celo trditi, da je samoupravljanje v kolektivu, kot je naš v Cinkarni, problem, ko vendar toliko slišimo o tem, kako smo nenehno finančno na psu, nerentabilni, da proizvajamo samo izgube... To je enak absurd, kot oni v zvezah onesnaževanjem okolja in mojim delom pri proizvodnji snovi za zaščito narave in proizvodov za pomoč agrokulturi.

Zagotovo ni naše samoupravljanje najboljšo, ker je samoupravljanje dolgotrajni proces, katerega rezultati se pokažajo šele pozneje kot pa ti sprejmes

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nedopustniški pomenek z Vinkom Šarabonom, predsednikom občinskega sveta ZSS v Kranju

Sejemo bolje kot včasih, žanjemo pa še premalo

Marjan Horvat, fotografije: Andrej Agnič

Tokrat je naš sobesednik v nedopustniškem intervjuju Vinko Šarabon, predsednik občinskega sveta Zveze sindikatov Kranj. Tudi z njim je stekla beseda o gospodarskih razmerah v kranjski občini, o pripravah na konferenco Zveze sindikatov Slovenije ter kajpak o tistih vprašanih, ki zadevajo vlogo in naloge osnovnih organizacij sindikata pri reševanju večjih in manjših, bolj in manj perečih vprašanj, s katerimi se srečujejo v boju za gospodarsko stabilizacijo in poglobljanje samoupravljanja.

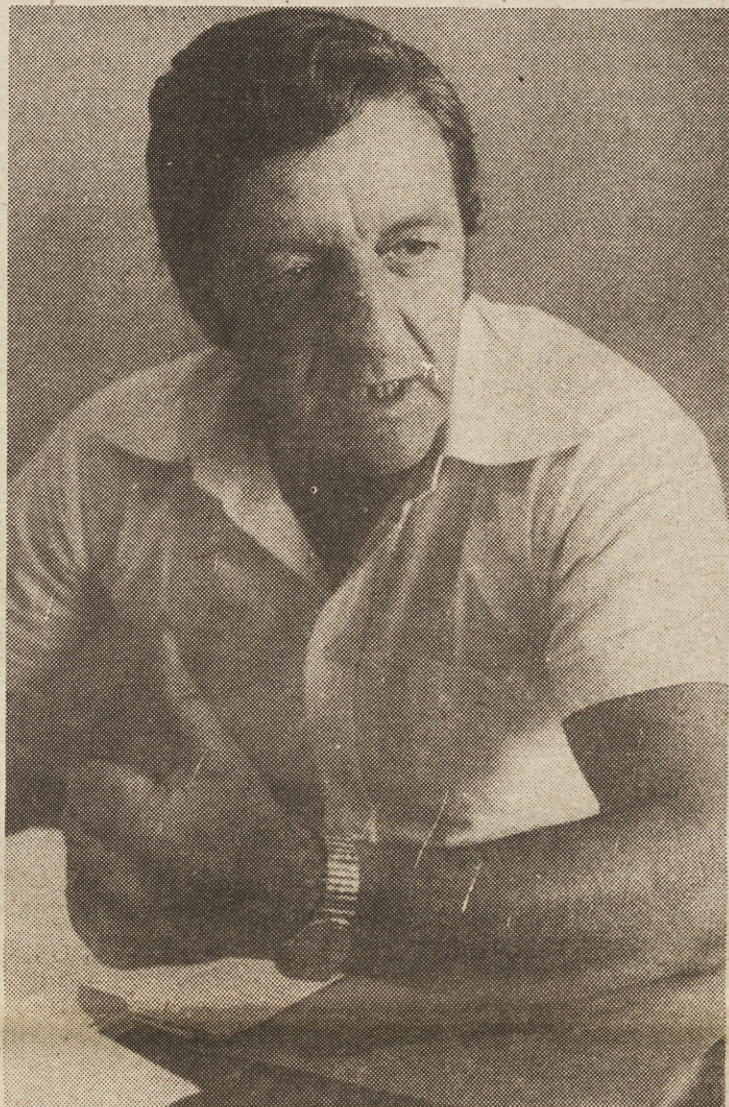
»V kranjski občini ta čas nimamo takih zgubarjev, ki bi hudo razburjali duhove, povzročali vročo kri. Prigospodarili smo nekaj čez dva milijona dinarjev z gub, pa še te niso v industriji, v delovni organizaciji Aerodrom, v Mladem rodu in v Tehničnem šolskem centru.

Seveda ne morem trditi, da so te številke zanemarljive, da se ni treba nad njimi zamisliti in ukreniti vse potrebno, da izgub ne bo... Osnovne organizacije sindikata so se že lotile potrebnih akcij, samoupravni organi so oblikovali sanacijske načrte, zdaj pa jih bo treba spraviti v življenje. Nad tem bdimo tudi v občinskem sindikalnem svetu.«

— Zadovoljni ste. Od kod izvira takšno zadovoljstvo?

»Mi smo se doslej lotevali vseh razprav o zaključnih računih, oblikovanja stabilizacijskih načrtov in tudi planiranja zelo resno. V začetku letošnjega leta smo vzeli pod drobnogled 36 temeljnih organizacij združenega dela, kjer so gospodarili na robu rentabilnosti ter se z vsemi dejavniki v takih, recimo jim problematičnih delovnih skupnostih, dogovorili, kako naravnati akcijo, mobilizirati vse sile in še zlasti delavce spodbuditi, da bodo večji produktivnosti in boljše gospodarjenju sploh namenili vso skrb. Akcija »zaključni računi« je za vse družbene dejavnike v naši občini zelo dobra šola in hkrati tudi dokaz, kaj vse lahko dosežemo, če se dobro organiziramo, če sproti spremljamo učinke in če zahtevamo odgovorno vedenje povsod, od sindikalne skupine do skupščine občine in njenega izvršnega sveta. Pa še na nekaj bi rad opozoril: vse prečesto v našem političnem delu na široko, zelo veleumno in, če hočete, tudi frazersko govorimo o nekaterih pojmih. Globoko sem prepričan, da moramo v naši družbeni praksi iskati vzroke za izgube, za slab gospodarski položaj in še za kaj tudi v tem, ker ne planiramo dobro. Nihče me ne bo prepričal, da ni tako, saj vemo, da je delavec priden, discipliniran in tudi odgovoren za svoje delo. Zapleta pa se nam pri izbiri proizvodnih programov, organizaciji dela in v številnih tistih spletnih vprašanjih, kjer bi bržkone morale mnogo več postoriti strokovne službe. Tudi to delo je treba planirati, ne pa ga prepuščati slučajnostim, sreči in dobri volji posameznikov.

In če sva že pri planiranju, tedaj velja omeniti, da morajo biti vsi plani celoviti, upoštevati morajo vse realne interese delavcev in delovnih ljudi, ne pa vsebovati le številke. V naši občini smo že sprejeli smernice za družbeni plan občine v prihodnjem srednjeročnem obdobju. V njih pa nismo pozabili kritično oceniti uresničevanja dosedanjega srednjeročnega načrta, pa tudi zapisati nekaj več o tem, kako

Bodimo razumljivi, ko se pogovarjamo v osnovnih organizacijah zveze sindikatov

preusmerjati industrijsko proizvodnjo, kako odpravljati meje v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih organizacijah, pa tudi o tem, v katerih smereh kaže iskati možnosti za dohodkovno in poslovno povezovanje združenega dela. Da posebej ne govorimo o tistih poudarkih v pripravi smernic razvoja in oblikovanju planov, ki smo si jih zadali v sindikalni politiki.»

— Zakaj tolikanj poudarjate celovitost planiranja?

»Pripravljamo se na konferenco Zveze sindikatov Slovenije, ki bo glede samoupravnega družbenega planiranja in o odgovornosti sindikata v tem procesu prav gotovo prinesla potrebne, lahko bi rekli, hudo potrebne napotke in sklepe. Poudarek celovitosti pa je potreben tudi zagradel, da se delavci v združenem delu zavedo, da se njihova pravica do planiranja ne izteče v temeljni organizaciji združenega dela, temveč se razširja tudi na krajevno skupnost, na samoupravne interesne skupnosti... Po dolgem času nam uspeva, da se tudi kranjsko gospodarstvo tesneje povezuje z tistim iz manj razvitih predelov Slovenije. Sprejeti so dogovori in tudi konkretne rešitve za gradnjo proizvodnih zmogljivosti Iskre v Pomurju, nekaj želez pa je v ognju tudi na področju povezovanja trgovine, kmetijstva na novih dohodkovnih osnovah.

Največ skrbi pa v naši občini posvečamo takšni gospodarski rasti, ki ne bo sonela na zaposlovanju novih človeških rok. Delovne sile na Gorenjskem ni, zagradel smo tudi v smernicah za prihodnji razvoj zapisali, da mora združeno delo razvijati nove tehnološke postopke, se bolje organizirati za pridobivanje večjega dohodka in še zlasti nameniti vso skrb izvozni usmerjenosti. Dolej, tako smo zapisali v starem srednjeročnem načrtu,

bi morali pokrivati z izvozom uvoz, žal pa tega nismo dosegli. Morebiti tudi zagradel ne, ker smo preveč ambiciozno menili, da bo »zunanjetrgovinska bilanca« kranjske občine pozitivna ter se premalo zavedali, kaj zmoremo in kateri dejavniki lahko vse vplivajo, da se to naše hotenje morda tudi ne uresniči. Navaditi se moramo tako zapisovati postavke v načrtih, ki jih bomo zmogli uresničiti, kar nam je v sedanjih smernicah po oceni delovnih kolektivov uspelo. Temu vprašanju bo na jesen, ko bodo v temeljnih organizacijah združenega dela pripravljali planske akte, bržkone veljalo dodati tudi nekaj tistih, ki zadevajo odgovornost delavcev do sprejemanja planov, kar pa prav gotovo zahteva od sindikata, da z vso politično avtoriteto brani tudi spoštovanje družbenega dogovora o minimalnih standardih pri zaposlovanju, saj gre za dogovor, ki sodi po svoji naravi med temeljne planske dokumente.

— Tudi razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke spada med splet vprašanj s področja planiranja!

»Tako je. Zelo pomemben pripomoček sindikalnim organizacijam pri tem delu so »stališča« republiškega sveta Zveze sindikatov, o katerih je v osnovnih organizacijah sindikata bilo mnogo besed. Uspelo nam je, da so že v prvi polovici julija v 81 odstotkih temeljnih organizacij združenega dela sprejeli načrte, kako ta stališča uresničevati, katerim tematskim področjem, glede na specifičnosti v posameznih organizacijah, nameniti najprej in več pozornosti in kako se organizirati, da bomo kos tej zahtevni nalogi. Ta akcija pa ni bila le sindikalna, še manj bi lahko trdili, da je prevladovalo predvse razpo-

rejanje in delitev osebnih dohodkov, kajti ob angažiranju vseh družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov nam je uspelo, da velika večina delavcev ve, da je njihov dohodek odvisen le od njihovega dela, od njihovih prizadevanj, da je sad njihovih naporov. Da, najdejo se razlike, ki so pogojene tudi z zunanjimi vplivi, s pogoji gospodarjenja, vendar pa, razen v izjemnih primerih, to ni odločilen dejavnik pri oblikovanju dohodka.

Moram poudariti, da je bila javna razprava o stališčih RS ZSS zelo živa, kajti delavci so v njej ponovno presojali tudi samoupravno organiziranost, ki je

Jesen bo topla...

bržkone zelo pomembna, če hočemo »meriti« dejanski vpliv delavcev na gospodarjenje in potlej na razporejanje dohodka. V tem času je stekla beseda tudi o odločanju delavcev v dislociranih obratih, v manjših poslovnih enotah, skratka v takih okoljih, kjer doslej delavec ni imel vseh možnosti, da se sliši njegov glas in da tvorno sodeluje pri sprejemanju samoupravnih odločitev ne glede na to, kje je njegova »centrala«.

— Potemtakem, so uspešne akcije Zveze sindikatov Slovenije, ki so namenjene poglobljanju samoupravljanja?

»Vse akcije, ki smo se jih lotili, so obrodile dobre sadove. Avtoriteta sindikata, kot organizacije delavcev, je zrasla in menim, da bo drugo polletje, ki bo vroče in delovno, k temu še pridalo svoj delež. Seveda pa ne smemo biti preveliki optimisti, saj se tudi v naši občini še vedno srečujemo s primeri, da spreminjajo samoupravne akte zagradel, ker to zahteva nova zakonodaja, ker smo se tako dogovorili v družbenopolitičnih organizacijah, ne pa zato, ker je to izraz potreb delavcev. V našem občinskem svetu smo si »razdelili« delovne organizacije, pa tu in tam srečamo tudi primere, ko niso najbolj navdušeni, da pridemo k njim, da jim pomagamo. Še vedno so tudi takšna okolja, kjer mislijo, da sami vse zmorejo, da ne rabijo nikogar... Pa tudi takšni so, kjer so pripravljene vse postoriti, da le nihče ne pridé k njim in »raziščé«, koliko je sindikat in druge družbenopolitične organizacije »oddaljen« od poslovnih sestavov. Zlizanost, pravite temu novinarji, mar ne!?

Kar pa zadeva naš občinski svet Zveze sindikatov, moram dodati, da nam je uspelo odpraviti »šablone« pri ocenjevanju posameznih akcij. Ni zadosti, da dobiš poročilo o tem, kako kaj kje teče, temveč moraš to tudi na kraju samem videti, se pogovoriti z ljudmi, saj je življenje pogosto drugačno, kot pa znamo opisati. Vsakih štirinajst dni člani občinskega sveta obiskujejo tiste organizacije, za katere so zadolženi, se dogovarjajo in na kraju samem, skupaj z izvršnimi odbori, odpravljajo zadrege in ovire pri delu.

Zelo pomembno je, da smo se v zvezi sindikatov navadili sistematike, spoznali smo, da je od

Brez odgovornosti pri planiranju ne gre!

preprave dela, akcije in stalnega spremljanja odvisno, kaj bomo želi, kako globoko bomo prodrli... Zato je seveda tudi nujno stalno presojati naše organizacijske oblike, naše metode političnega dela. Jih prilagajati novim razmeram in še zlasti, bolj kot doslej, posodabljati.

— Na konferenci Zveze sindikatov Slovenije bo stekla beseda tudi o demokratizaciji odnosov in kolektivnem vodenju!

»V javni razpravi je že dokument, ki zadeva ta vprašanja. Včasih se morebiti premalo zavedamo, kako pomembna je za sindikat demokratičnost odnosov. Sindikat ni predsednik ali pa izvršni odbor osnovne organizacije. To so ljudje, delavci, ki ustvarjajo... Prav zato je zelo pomembno, da tudi v tej razpravi poudarjamo osnovno organizacijo zveze sindikatov kot torišče dela, kot mesto, kjer se v resnici sprejemajo opredelitive do konkretnih vprašanj, s katerimi se srečujemo v naši družbi. Kar pa zadeva kolektivno vodenje verjetno v osnovnih organizacijah in v občinah ni dilem. Za kranjsko lahko trdim, da se je predsedstvo občinskega sindikalnega sveta že uveljavilo kot kolektiven organ, nekaj časa pa bo še bržkone treba, da se v temeljnih organizacijah združenega dela, pa tudi v delovnih organizacijah zavedo, da predsednik izvršnega odbora ali pa konference ni sindikat. Ne povsod, tam in tu pa je še tak »običaj«.

Rad bi opozoril še na to, da smo pred zadnjim kongresom imeli konferenco sindikatov, na kateri smo razpravljali o organiziranosti in metodah političnega

Ne, kaj bi želeli, kaj bomo zmogli...

Še vedno marsikje zaškriplje

Navadili smo se sistematičnega dela v sindikatu!

delovanja. Ta konferenca je bila zelo pomembna, saj sem globoko prepričan, da se je z njo začela neke vrste renesansa v našem delu. Tokrat ne bo treba toliko besed o naši organiziranosti, o tem za kaj je kdo zadolžen in kaj mora kdo postoriti. To že vemo! Zato bi se v javni razpravi o dokumentih, ki so pripravljene za konferenco, morali izogibati ponavljanju, kajti če se bomo preveč ukvarjali sami s sabo, z našo organiziranostjo in metodami dela, nam bo zmanjkalo časa, moči pa tudi volje za tiste akcije, ki v resnici omogočajo, da delavec postane gospodar pogojev in sadov svojega dela.«

Na Jadranu letuje iz leta v leto več delavcev

Brez pomoči kolektiva bi mnogi ostali doma

Prejšnji teden sem se potel po srednjem Jadranu. Obhodi sem vse večje kraje od Splita do Zadra. Seveda je vse polno, na cestah kolone, hoteli dobesedno zabasani in v kampih pravo mravljišče. Zanimalo me je, koliko je turistov, naših, jugoslovanskih, ki organizirano letujejo s pomočjo domačih TOZD, sindikalnih organizacij in drugih počitniških skupnosti.

Ustavil sem se v Primošteno, to je majhno mesto, znano je po dosegljivih cenah, čistem morju, razgibani obali in množici slovenskih gostov. Na polotoku je središče mesta z banko, trgovinami in obveznim trgovcem. Živahno je bilo, da je kaj. Povsod vrste. Za denar v banki, za kruh v trgovini in celo med stojnicami je bilo vse polno ljudi, tako da so prodajalci komaj sledili povpraševanju.

Pravi Babilon jezikov: nemščina, angleščina, češčina, slovenščina in srbohrvaščina. Vsi ti ljudje se sporazumevajo in začuda — vse so se domenili, kar je potrebno. Cene na trgu so daleč

nižje kakor ta čas pri nas. Trg je dobro založen, prodajajo pa večinoma okoljski kmetje.

Oglasil sem se v kampu Adriatic. V recepciji so mi povedali, da tu letuje precej Slovencev. Sicer pa je kamp pravi turistični stroj. V njem letuje kakih 3000 ljudi. Precejšen del ima v 5-letnem zakupu nemški navtični klub. Preostali prostor v kampu je na voljo vsem. Prevladujejo tuji in cenijo, da jih je kar tri četrtine. Kamp ima dve trgovini, restavracijo, sodobne sanitarije in predvsem lepo plažo, deloma celo peščeno.

Ustavil sem se tu in tam pri »naših«. Beseda je dala besedo in tudi kavico, pa smo poklepeta. Jugoslovanske prikolicice so večinoma last temeljnih organizacij iz Celja, z Jesenic na Dolenjskem, škofjeloškega kolektiva Inštalacije in Iskre. Letujejo večinoma delavci iz neposredne proizvodnje. Plačujejo pa zelo različno. Dopustniki škofjeloških Inštalacij odštejejo 120 din na dan za prikolicico in sami plačajo turistično takso. Metalgra-

dovi delavci z Jesenic na Dolenjskem pa plačajo turistično takso, vse drugo nosi sindikat.

V pogovorih smo se dotaknili marsičesa. Večina delavcev sodi, da si dopust na morju lahko privoščijo le tako, da jim pomaga delovna organizacija. Zlasti tisti, s številnejšimi družinami in z nižjimi dohodki bi v »lastni režiji« le stežka zmogli vse stroške, če bi jih sploh lahko.

Dopustovanje v kampu ima tudi to prednost, da si dopustniki kuhajo sami, saj je tako hrana cenejša, stane toliko kakor doma. Če pa so člani družine solidarni in popirne za kuhalnico tudi ata, se spočije vsa družina, tudi zaposlene žene in matere.

Mislil, da bi moral še kak sindikalni delavec na takle potep po Dalmaciji in počitniških prikolic bi bilo vse več. Sredstva se najdejo, mi je dejal neki predsednik sindikata. »Če jih najdemo za vse dejavnosti zunaj kolektiva, mislim, da je prav, da nekaj storimo tudi zase.«

KF

Na plaži kampa Adriatic v Primošteno pri Šibeniku

Odmevi na 8. kongres Svetovne zveze slušno prizadetih

Prostor pod soncem še ni enak za vse

Marta Jurak-Orcini

Za nami je 8. kongres Svetovne zveze slušno prizadetih — bil je v Varni od 20. do 27. junija letos — mednarodno srečanje pet tisoč udeležencev iz 77 držav sveta. Ponosni smo da je na čelu svetovne organizacije naš človek, dr. Dragoljub Vukotić iz Beograda, ki je bil na zasedanju generalne skupščine ponovno izvoljen za predsednika za naslednje mandatno obdobje.

Svetovna zveza slušno prizadetih je organizirana že polnih 30 let in dokaj uspešno izpolnjuje svoje poslanstvo — skrb in pomoč slušno prizadetim po svetu. Zavedati se moramo, da še danes milijoni gluhih v svetu nimajo enakih pravic kot drugi člani družbe, da životarijo na robu družbe, ki ji pripadajo....

V moderni palači za športne in kulturne prireditve v Varni je tokrat zaživelo delovno vzdušje delegatov, spontano in prisrčno sporazumevanje v govorici rok, prstov in obrazne mimike. Totalna komunikacija, kot imenujemo komunikacijo, ki izkorišča vse senzorne poti za sporazumevanje, je dobila svoje mesto med svetovnimi jeziki. Slušno prizadeti delegati iz najrazličnejših dežel sveta so se brez težav sporazumeli v svoji govorici.

Kongresna dejavnost je tekla po sekcijah, in sicer: medicina in avdiologija, pedagogika, psihologija, komunikacija, socialna pomoč slušno prizadetim, profesionalna adaptacija, umetnost in kultura, tehnična pomoč državam v razvoju. Vse sekcije pa so obravnavale osrednjo kongresno temo: **GLUHI V SODOBNI DRUŽBI**.

Rezolucije kongresa kot rezultat izčrpne izmenjave mnenj, izkušenj, novih delovnih pobud, zastavljajo vsem, ki delajo s slušno prizadetimi oziroma za slušno prizadete konkretne naloge in akcije.

Res je, da sodimo v vrsto držav z zelo izkoriščenimi možnostmi za zadovoljevanje splošnih in posebnih potreb invalidnih oseb. —

S širšega družbenopolitičnega stališča nenehno teče zavestna družbena akcija, ki je usmerjena v odpravo sledov tradicionalnega, preživetega odnosa do določenih skupin, izbrisanje socialno psiholoških razlik med ljudmi na način, da se odnos do oseb s psihofizičnim deficitom razvija na načelih, ki upoštevajo individualno dostojanstvo, osebno integriteto, svobodno in ustvarjalno življenje, delo.

Če kritično ocenimo status slušno prizadetih v Sloveniji in pomoči, ki jo družba daje z različnimi posegi, dejavnostmi in pa na različnih ravneh in področjih, ter vse to primerjamo z razmerami v drugih razvitih državah, lahko strnemo ugotovitve v naslednje misli:

— **MEDICINSKA IN AVDIOLOŠKA DEJAVNOST** klinike za ORL s prizadevnimi strokovnjakinjami dr. Smilijo Černelič in dr. Zoro Radšel, s svojo preventivno, zgodnjo diagnostično in terapevtsko dejavnostjo dosega raven zdravniške pomoči v najbolj razvitih državah. Razpolagamo s sodobnimi aparaturnimi za odkrivanje in diagnostiko slušne deficitarosti. V času po 1974. letu je bilo 90% slušno prizadetih otrok diagnosticiranih in razvrščenih v starosti od enega do treh let. To pomeni vse možnosti pravočasne pomoči otroku, s tem, da je takoj sistematično zajet v specialno pedagoško obravnavo oziroma uporabo slušne proteze. Prav kategorija otrok s slušno in govorno prizadetostjo ima največje korektivno-terapevtske možnosti v obdobju ranega otroštva, ko so otrokovi mentalni potenciali največji za govorni in splošni intelektualni razvoj. Preventivna dejavnost glede izgube sluha in ravnovesja je tudi ustrezno razvita. ORL klinika sistematično izvaja preglede v sodelovanju z zavodom za medicino dela pri delavcih, ki delajo v hrupu ali na višinah. Raziskovalna dejavnost

s tega področja pa je že dala koristne napotke praksi in delu s slušno prizadetimi in bo v bodoče — po resoluciji kongresa — tudi stimulirana iz mednarodnega fonda.

— **VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA DEJAVNOST** je oblika pomoči slušno prizadetim, ki je v Sloveniji vsebinsko najbolj razčlenjena. Izvajajo jo štiri ustanove, in sicer Center za rehabilitacijo sluha in govora Ljubljana, Center za korekcijo sluha in govora Maribor, Center za korekcijo sluha in govora Portorož in Učne delavnice Ljubljana. V teh ustanovah se je v minulem šolskem letu izobraževalo v predšolskih, osnovnošolskih in poklicnih oddelkih 420 slušno in govorno prizadetih otrok, za kar je bilo angažiranih 124 strokovnjakov (pedagogov, specialnih pedagogov, psihologov, soc. delavcev, zdravnikov). Ugotavljamo, da je sistem izobraževanja slušno prizadetih v posebnih šolah preveč tog oziroma preživet glede na razvojno družbeno dinamiko pri nas in v svetu. Posledice takega sistema se že odražajo v težavah, ki jih imajo slušno prizadeti pri vključevanju v okolje. Zaprtost teh ustanov vodi v odtujevanje vzgojnoizobraževalnega dela in v družbeno izoliranost udeležencev izobraževanja. Integracija slušno prizadetih v redne izobraževalne sisteme je humana ideja in pomeni polno možnost enotnega izobraževalnega sistema s poudarkom na korektivno-terapevtski obravnavi. Izkušnje, ki jih že imamo, potrjujejo, da omogoča takšno šolanje slušno prizadetim višjo izobrazbeno raven in širše poklicne možnosti. Vendar mora biti integracija prožna, omogočati moramo tistim otrokom, ki lahko glede na svoj mentalni, slušni in govorni status osvajaajo učno snov rednih šol brez posebnih težav. Slušno prizadeti otroci z intelektualnimi sposobnostmi v mejah normale praviloma brez

težav zmorejo učne programe rednih šol, če jim omogočimo takšno komunikacijo, da je nemoten pretok informacij med učiteljem in učencem.

Kadrovski šoli, ki formirata bodoče učitelje in vzgojitelje oz. druge strokovne delavce za slušno prizadete sta pedagoška akademija v Ljubljani in fakulteta defektoloških ved v Zagrebu. Izobraževanje teh kadrov temelji na sodobnih vzgojnoizobraževalnih smotrih in se prepleta z znanstveno raziskovalno dejavnostjo.

— **POKLICNO USPOSABLJANJE, ZAPOSLOVANJE, PARTICIPIRANJE V SVOBODNI MENJAVI DELA** je področje, kjer nimamo dobrih rezultatov in se tudi ne moremo primerjati z razmerami drugih naprednih držav. Izobraževalna raven odraslih slušno prizadetih ni zadovoljiva. Odgovorni za to dejstvo smo delavci v vzgoji in izobraževanju, saj je, kot smo že povedali, sedanji sistem izobraževanja preveč tog. Večina odraslih slušno prizadetih je uspešno končala le poklicno šolanje, doseglja kvalifikacijo v poklicih le nekaj strok: grafika, oblačilna stroka, pletilstvo, pleskarstvo, torbarstvo, mizarstvo, avtoličarstvo, tapetništvo, kleparstvo, mesarstvo, steklarstvo, elektro in kovinarska stroka. Šolanje v posebnih šolah, ki s svojimi prilagojenimi programi ne dajejo ustreznih temeljev za srednje in nadaljnje šolanje, je tudi onemogočilo tistim poprečnim in nadpoprečnim sposobnim slušno prizadetim, da se poklicno usposobijo v rednih srednjih in visokih šolah. V svetu se slušno prizadeti izobražujejo tudi na univerzah. Tako imajo širše profesionalne možnosti, s tem pa tudi boljše socialno afirmacijo, ki je pogoj osebnega zadovoljstva. Res je, da o nezaposlenih slušno prizadetih v SRS ne moremo govoriti, naši slušno prizadeti se zaposlujejo na najrazličnejših de-

lovnih mestih in so priznani kot delavci z razvito delovno disciplino in odgovornostjo ter kot dobri tovariši.

Naša prva skrb v tej problematiki je jasno začrtana: razširiti moramo možnosti izobraževanja in poklicnega usmerjanja, da se bodo slušno prizadeti izobraževali tudi na srednjih in visokih šolah in se kot strokovnjaki zaposlovali na odgovornih in specializiranih delovnih mestih.

— **KOMUNIKACIJA, PROBLEM SPORAZUMEVANJA** ostaja še vedno najbolj občutljivo področje v formiranju statusa in počutja slušno prizadetih v družbi. Vemo, da je spretnost, lahkotnost govornega izražanja danes vstopnica za družbeno afirmacijo. Prav ta govorna oviranost postavlja žal, slušno prizadete v podrejen položaj v družbi. Kako pomagati, kako premostiti to oviro, kako se sporazumevati s slušno prizadetimi, da nas bodo razumeli in mi njih?! Odgovor ponujajo druge dežele, denimo ZDA, Švedska, kjer je življenje slušno prizadetih sestavni del življenja širše družbene skupnosti. Gluhi in naglušni otroci se igrajo skupaj z drugimi otroki v vrtcih, izobražujejo se v rednih šolah ob pomoči strokovnjakov, za študij na srednjih in visokih šolah so poskrbljeni prevajalci. Televizija kot najbolj popularno sredstvo javnega obveščanja daje programe s podnapisi in s prevodi v globalno kretljivo in prstno abecedo. Nekateri kinematografi so obdržali podnapise na filmskem platnu. V prodaji je veliko publikacij, ki informirajo, kako se sporazumevamo s slušno prizadetimi na cesti, v ambulanti ipd. Še več, kulturna in osveščena javnost se približuje prizadetim — pogosti so že tečajji za učenje gestikulacije in daktilologije.

Z ustavo je vsem članom družbe zagotovljena pravica do enakovrednega, popolnega in javnega obveščanja, zato se tem-

bolj zavedamo, da moramo slušno prizadetim ponuditi vse vire in tehnike obveščanja, ker jim le tako dajemo vse možnosti samoupravnega, kulturnega in umetniškega delovanja in izpopolnjevanja.

Gluhota velja za prizadetost, ki pomeni težjo psihično obremenitev oz. trauma, toda, kakršnakoli je, je le DELNA ČUTNA PRIZADETOST in lahko posameznik razvije vse svoje preostale sposobnosti, aktualizira svoje funkcije v procesu samorealizacije. Uresničevanje človekovega bistva je prav v premaganju teh parcialnosti, enostranskosti. Takšno podružbljanje človeka pa je možno le v demokratični, svobodni, dinamični družbi, v družbi brez predsodkov in preživetih načel!

— **PODROČJE DRUŽBENE POMOČI IN DRUŽBENE ORGANIZIRANOSTI** slušno prizadetih je samopravno opredeljeno in se uresničuje v dejavnostih skupnosti slušno prizadetih in SIS v skrbi za zaposlovanje, socialno in zdravstveno varstvo, kulturno-umetniško delovanje, športno in rekreativno udejstvovanje. V Sloveniji je 4679 slušno prizadetih vključenih v 11 osnovnih organizacij po večjih krajih, vse te so pa na republiški ravni organizirane v Zvezo slušno prizadetih SRS s sedežem v Ljubljani. Na zadnji skupščini Zveze slušno prizadetih SRS so delegati sprejeli program konkretnih nalog za izboljšanje delovnih in življenjskih razmer svojih tovarišev.

Iz Slovenije se je kongresa udeležilo 56 udeležencev. Sodelovali na kongresu v Varni je pomenilo doživeti bližino, toplino srečanja ljudi različnih narodnosti, ki jih povezujejo skupni življenjski problemi. Delelegati so se že zdavnaj razšli in zdi se kot da črnomorski valovi še vedno pišejo v zlatopeščeno obalo: **PROSTOR POD SONCEM ŠE NI ENAK ZA VSE...**

Obiskali smo novogoriške carinike

V Rožni dolini ni prav nič rožnato

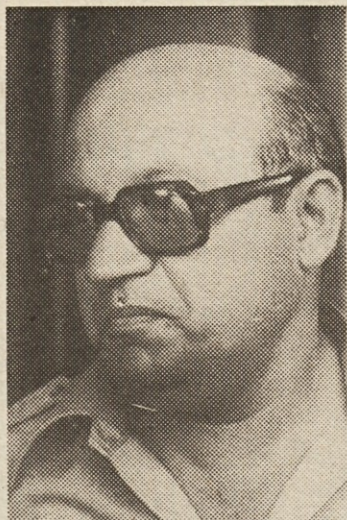
Ciril Brajer

Zrak je bil dušeče gost, razbeljen. Niti najmanjša sapica ga ni zamajala in pot je lil s čel, lepil srajce na hrbet. Opoldansko sonce je razzarilo tla pod nogami in do omotice segrelo temena. Skoraj opotekali smo se...

Pa ne po saharškem pesku, kot bi lahko sodili po uvodu. Obiskali smo le mejni prehod Rožna dolina pri Novi Gorici. Naštemu dodatje še ropot težkih tovornjakov, brnenje avtomobilskih motorjev, ki s postopnim premikanjem zasmrajajo zrak in dobili boste približno sliko delovnih razmer fantov v zelenih uniformah, ki delajo na carini.

»Res, naši delovni pogoji so včasih nevzdržni,« nam je povedal Alojz Markič, ki je carinik že 11 let. »Fizičen napor je še večji zaradi lege prehoda. Vetra ni nobenega, v zraku je veliko vlage in za izpušne pline sem prepričan, da presejajo vse meje — čeprav ne pomnim, kdaj so jih zadnjič merili. Prostore imamo pretesne, slabo urejene... Včasih se sam čudim, kako vzdržimo, posebno kadar je velika gneča. Videl sem že, kako je prometnik, ki je urejal promet na križišču, obupal, vrgel kapo na tla in si odšel pomirit napete živce. Nam pa ne kaže drugega, kot da 12 ur, kolikor traja izmena, vse to vzdržimo.«

»Res ni lahko 12 ur prenašati tolikšnega napora,« ga je dopolnil Anton Parič, ki je v tej službi 7 let in je vodil izmeno, katero smo obiskali, »vendar smo se cariniki sami odločili za poldnevno

Alojz. Markič: Morda smo zgrabili preširoko, ko smo benefici-rano delovno dobo zahtevali kar za vse carinike. Gotovo pa jo mnogi zaslužijo!

delo. Premalo nas je in če bi čas skrajšali, bi bilo na meji premalo ljudi za tako odgovorno delo. Nikjer namreč ne piše, koliko pregledov mora carinik opraviti, na koga naj bo pozoren... Vse je prepuščeno predvsem njegovemu »nosu«. S pogostimi natančnimi pregledi bi res zmanjšali možnost carinskih prekrškov, a kaj, ko bi promet zastal in v takem primeru je takoj ogenj v strehi in intervencije se vrste z vseh strani. Če pa carinik spregleda grešnika, ki ga kasneje odkrijejo miličniki na rutinskih pregledih ali se razkrinka kako

Anton Parič: Za carinika je najbolj pomembno, da ima dobre živce, pravilen odnos do ljudi in družbe — ter seveda dober »nos«.

drugače, je spet cel halo. Poznam primer, ko je carinik spregledal pretihotapljeno harmoniko, ki so jo potem odkrili — sledil je disciplinski postopek, sumničenja, da je sodeloval, zaslišanja, težave... Res mu niso mogli ničesar dokazati, a prestal je marsikaj. Zdaj pa si predstavljajte namesto harmonike mamila, eksploziv, strelivo, sovražno propagando... Fantje so v takšnih primerih med seboj solidarni, zaupajo si, pa vseeno ni nihče miren, niti doma ne. Vsakega preganja dvom, če se mu res ni izmuznilo kaj pomembnega.«

Veseli obrazi pričajo, da je vest čista. Malo pa je v prtljavnike le dobro pokukati, saj carinikova odgovornost ni majhna

»Malo preden ste prišli, smo končali s štiriurnim sestankom,« je spet nadaljeval Alojz Markič. »Razpravljali smo o benefici-rano delovni dobi, za kar se cariniki že lep čas zavzemamo. Kdor bi z nami preživel teh 12 ur le enkrat, ne bi mogel dvomiti v upravičenost naših zahtev. Z miličniki tu na meji se izvrstno razumemo, čutimo kot en kolektiv, enako si prizadevamo braniti interese družbe — pa vendar naši fantje vse pogosteje primerjajo svoje delo z njihovim. Verjemite, naše je najmanj enako težko in zahtevno kot njihovo, pa oni imajo

beneficirano delovno dobo, mi pa ne. Ljudem se to ne zdi pravično.«

Precej časa smo bili v družbi carinikov v Rožni dolini, spremljali smo njihovo delo, se pogovarjali z njimi... Pa vendar, ko smo odšli, smo vedeli, da bodo ostali oni še nekaj ur in naslednji dan spet in spet. Nismo jim zavidali. Pogoje njihovega dela smo res malo občutili, odgovornosti pa ne. Prejšnjo soboto so našli 25.000 potnikov, celo v nedeljo, ko jih je najmanj, je prešlo mejo 12.000 potnikov (promet se je zadnje čase obrnil, so nam pove-

dali. Italijani k nam ne hodijo več kupovat, naši ljudje pa k njim vse pogosteje in pa vse več stvari — celo bencin, hrano, da o gradbenem materialu sploh ne govorimo. Menda celo družine, ki se mislijo v gostilni zadržati nekaj dlje, raje zavijejo čez mejo. Ceneje je pač...)

Za konec zaželimo našim sogovornikom, kar si sami najbolj žele: drugo leto oktobra jim obljublajo nov prehod, bolj propusten, sodoben in bolje opremljen, da bo res težke delovne pogoje vsaj malo ublažil.

Nevsakdanji dogodek v Celju

Pecivo iz direktorjevih rok

Janez Sever

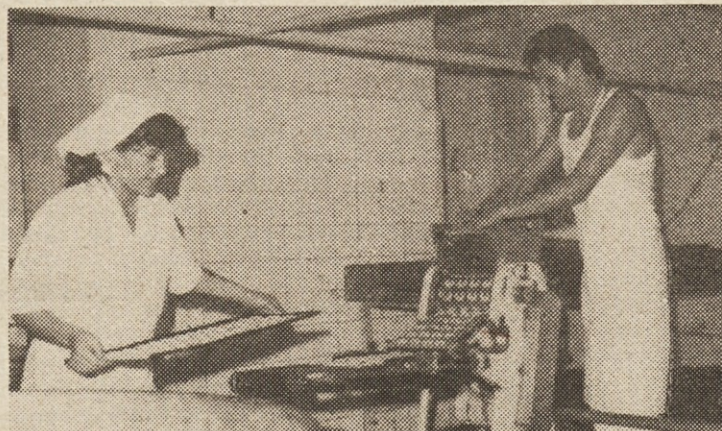
Foto: Dane Vovk

Sobotna akcija predsednice sindikata in vodstva TOZD »Pekarne in slaščičarne« celjskega Merxa se v bistvu le malo razlikuje od podobnih akcij pred dvajsetimi ali tridesetimi leti — in vendar je doživela izreden odmev. Najprej med delavci Merxa, nato pa še v drugih celjskih kolektivih. Zakaj gre?

Mi tu spodaj in vi tam zgoraj

Merxove pekarnice in slaščičarne zaposlujejo v enajstih obratih na območju osmih občin celjske regije 270 delavcev, ki s kruhom in pecivom oskrbujejo blizu 40 tisoč občanov. Ko so analizirali gospodarjenje v prvem polletju, so ugotavljali, da večina obratov te temeljne organizacije dosega planirano proizvodnjo, le obrat v Štorah ne. Ta obrat zaposluje 21 ljudi, ki tržišče oskrbujejo s trajnim pecivom.

Pri podrobnejšem pregledu vzrokov, zakaj v Štorah škriplje, so ugotovili, da je kolektiv, v njem so v glavnem zaposlene ženske, zdesetkan zavoljo boleznim, porodniških in rednih dopustov. Na delovnih mestih je bilo v zadnjem času le še šest, sedem delavcev. Obrat sodi med tiste Merxove pekarnice, kjer so delovne razmere izredno težke, saj v njem delavci skoraj vsa dela opravljajo ročno. Šele letos so uspeli kupiti nov stroj za proizvodnjo vseh vrst peciva, vendar bo usposobljen za delo šele na jesen.

Tajnica in tehnolog sta proizvajala kekse

»Zaradi fluktuacije in narave našega dela ne pride v poštev zamenjava delavcev iz drugih obratov, s čimer bi omilili vrzel, ki je največja prav v poletju, ko je tudi povpraševanje po naših proizvodih največje,« pravi Marija Dimitrijevič, predsednica sindikata in pomočnica vodje obrata v Štorah. »Zato je bilo težko organizirati redno delo, saj ni bilo možnosti, da bi nam prišli na pomoč delavci iz najbližjih pekarn, ker bi morali z nočnega dela takoj na delo v jutranji izmeni.«

V začetku prejšnjega tedna je direktor temeljne organizacije poklical Dimitrijevičovo in ji predlagal, naj bi v soboto organizirali dodatno izmeno, sestavljeno iz administracije in delavcev v upravi.

»Bila sem tako presenečena, da sploh nisem dojela, za kaj gre. Te možnosti ni nihče predvidel, saj je šlo za pristo soboto in za delavce iz uprave. Saj veste — mi tu spodaj in vi tam zgoraj! Direktor me je prosil le, naj ostane zadeva med nama in naj v petek pripravim potrebno testo,« pripoveduje Dimitrijevičeva.

Ne gre za fizično dokazovanje

V soboto zjutraj, še pred napovedanim časom so se v štorškem obratu pojavili vsi delavci uprave in vodstva temeljne organizacije — od tajnice do direktorja.

»Poznam kolektiv, vendar sem bil presenečen nad pripravljenostjo sodelavcev, da bi pomagali kolektivu,« pove inž. Edvard

Predsednica sindikata in direktor za istim strojem

Stepišnik, direktor TOZD »Pekarne in slaščičarne«. »Nekaj časa smo izgubili v smehu, ko smo pomerjali zaščitne obleke, tudi organizacija dela sprva ni bila najboljša, potem pa je delo steklo, da je bil pravi užitek gledati.«

Naši akciji so se nekateri posmehovali, toda prepričan sem, da smo z njo dosegli namen in predvideni učinek. Ne gre za tistih 600 kilogramov peciva, ki smo ga tisto soboto pripravili, gre za pripravljenost vseh, da solidarnostno pomagamo tudi z brezplačnim delom v prosti soboti. Tudi sam sem imel za tisto soboto drugačne načrte, tako je bilo tudi z drugimi in vendar ni bilo niti enega, ki se ne bi akcije udeležil. Šlo je za to, da bi z delom pri-

skočili na pomoč ljudem, ki zaradi okoliščin sami niso zmogli bremena. Delovne razmere v pekarnah so v tem času izredno težke in je nesmiselno zahtevati od ljudi, da bi iz nočne izmene odšli v jutranjo izmeno. Vodstvo naše temeljne organizacije je zvečine prišlo iz proizvodnje in je večje dela. Zato sodim, da je ta naša akcija v veliki meri poglobila tovariške odnose med delavci v kolektivu. Povem vam, da je znoj kar lil z nas in da je tudi malica trajala resnično samo pol ure...«

To je bil najboljši delovni dan

Sodelavci se zdaj šalijo, da direktor le ni skočil iz svoje kože, ker je sam kupil štiri kilograme zarebrnic, ki so jih v krušni peči

spekli za malico ter tako spet sindikat zalotil pri spanju, saj bi lahko, če že ni pogruntal ideje o akciji, prispeval vsaj za malico.

»Sploh ne razumem odkod nezaupanje, že skoraj prepričanje, da vsak hoče za opravljeno delo samo denar,« komentira Romana Pusinek, pravnica v temeljni organizaciji. »Takšna akcija se mi zdi boljše od sindikalnega izleta, ki bi naj pripomogel k zblizevanju kolektiva. Nobenega izleta se še niso udeležili vsi delavci in noben izlet ni vseh zadovoljil. Povem vam pa,« dodaja v šali, »da se je direktor bolj potil za pečjo kot na svojem sedežu...«

Zdaj v Celju že krozi krilatica, da naj vsi kupujejo pecivo Merx, ker ga je zamesil in spekel sam direktor. Prav to je torej potemtakem tisto, kar je dalo akciji »okus« in vrednost...

»Trinajst let sem v kolektivu in je bil to najlepši delovni dan,« pravi predsednica sindikata. »Še lepši od tistega pred dnevi, ko smo v obratu dobili prvi moderni stroj za proizvodnjo peciva. To mnenje delijo z mano tudi vsi v našem in v drugih obratih. Najlaže je pač napisati stabilizacijska stališča, sprejemati sklepe in izza pisarniške mize naročati, kako naj bi delali. Tako pa smo skupno reševali težave in s tem dejansko izkazali solidarnost do kolektiva, ki ni sam kriv za sedanjše težave.«

Fotografije: Ivo Kuljaj

Ob 60-letnici ustanovitve KPJ, SKOJ in združitve revolucionarnih sindikatov Jugoslavije

(XIX.)

Rojstna leta in prvi boji delavskega razreda

Vinko Blatnik

Vesti o revoluciji 18. marca in razglasitvi komune so razgibale evropsko delavstvo. Da bi prišli do informacij, so se obračali na generalni svet, pogosto pa tudi na Marxa in Engelsa.

Tudi internacionala si je prizadevala, da bi prek svojih federalnih in mestnih sekcij ter njihovih glasil kar najbolj pravilno informirala svoje članstvo o pariški komuni. V Angliji so, denimo, organizirali številna zborovanja, na katerih so pojasnjevali pomen pariškega upora.

Marxa in Engelsa so o dogodkih v Parizu obveščali tudi napredni javni delavci, ki sami sicer niso bili neposredno povezani z delavskim gibanjem. Iz Marxovih izpiskov v času do 5. aprila lahko razberemo, da so se mu med ukrepi komune zdeli najpomembnejši: odprava stalne vojske in politične policije, ločitev cerkve od države, dosledno demokratičen sistem volitev itd. Ocenil jih je kot značilne ukrepe proletarske države novega tipa, ki si prizadeva odstraniti ne le monarhistično obliko razrednega gospodarstva, temveč tudi razredno gospodarstvo samo. Marx in Engels sta v zvezi s komuno napisala več sto pisem, od katerih pa se jih je ohranila le desetina. Že v aprilu je Marx opozoril Kugelmana, da predstavlja komuna poskus razbitja birokratskega vojnega stroja, kar je prvi pogoj vsake resnične ljudske revolucije. V drugi polovici aprila sta Marx in Engels že pisala o pariški komuni kot prvem poskusu diktature proletariata. »Sedanja pariška vstaja, celo če bi jo zadušili, je najslavnejši podvig naše stranke od dni pariške junijske vstaje« — je pisal Kugelmannu Marx. Marx, ki je še septembra 1870. leta ocenjeval vstajo pariških delavcev kot norost, je v aprilu 1871. leta, ko je spremljal vzpon ljudskega množičnega gibanja, slavil to gibanje kot primer herojstva, ki v zgodovini nima primere.

Komuna je utonila v krvi svojih branilcev

»Ustvarjati svetovno zgodovino bi bilo zelo udobno, če bi lahko sprejeli boj le v neizpodbitnem upanju na uspeh,« je pisal Marx. »V zgodovini so trenutki, ko je nujen odločnejši boj množic tudi za brezupno stvar zaradi vzgoje teh množic za nadaljnji boj.« Marx je opozoril, da so bili Parižani postavljeni pred usodno alternativo: sprejeti boj ali pa

se predati brez boja. Sodil je, da bi bila demoralizacija delavskega razreda v drugem primeru mnogo večja nesreča, kot bi bila izguba še tako velikega števila delavskih voditeljev.

Za komunarde so bila zelo pomembna tudi Marxova opozorila, ki so zadevala odnos komune do kmetov. Marx je opozarjal na odrezanost Pariza od sveta in komuni priporočal, naj si v prvi vrsti zagotovi podporo podeželja. Vendar nove, demokratične zamisli o ureditvi položaja kmetov pariški komuni niso mogle pomagati v obupnem boju s sovražniki. Poskusi delavcev drugih francoskih mest, da bi pomagali Parižanom in razširili gibanje, niso uspeli. Nemške zasedbene oblasti so v dogovoru zatirale sleherno gibanje, ki je simpatiziralo s komuno. Nemške čete so pomagale Versajcem obkoluti Pariz, Bismarck pa je izpustil iz ujetništva toliko vojakov stare francoske armade, kot je Thiers zahteval.

Ko je postalo jasno, da bo komuna propadla, si je Marx prizadeval čim bolj zmanjšati število žrtev. Predlagal je, naj blokirajo francosko banko in shranijo na varno dokumente, ki kompromitirajo versajsko vlado. Menil je, da bi lahko komuna vplivala na Thiersa, ga prisilila h koncesijam in obrz-dala objestnost reakcije. Odločno pa sta Marx in Engels zavračala poskuse malomeščanskih in meščanskih filantropov, ki so si prizadevali doseči kompromis med Parizom in Versaillesom.

V govoru o komuni na zasedanju generalnega sveta 23. maja je Marx pojasnil nekatere teze o komuni. Opozoril je, da se komuni neizbežno bliža konec. »Če bo komuna podlegla, bo to pomenilo le, da je boj preložen. Principi komune so večni in jih ni mogoče uničiti; spet in spet bodo aktualni, vse do končane osvoboditve delavskega razreda... Višji razredi so bili vedno enotni, kadar je šlo za zatiranje delavskega razreda.«

Narodna skupščina je 18. maja 1871. leta ratificirala mirovno pogodbo, tri dni zatem pa so začele versajske čete napad na Pariz. Komuna je kljub junaskemu odporu utonila v krvi svojih branilcev. Maščevanje zmagovalcev ni imelo primere v zgodovini: 110.000 mrtvih, ranjenih in deportiranih je bilo povračilo velike buržoazije za dvomesečno revolucijo. Primere tako tragičnega poraza delovnega ljudstva je mogoče najti samo še v kmečkih uporih.

Ko je Lenin označeval dejavnost Marxa v obdobju pariške komune, je o njem pisal kot o »udeležencu množičnega boja«. Skupaj z Engelsom si je prizadeval, da bi gibanje podprli tudi delavci drugih držav, skupaj z napredno usmerjenimi intelektualci in iskrenimi zagovorniki demokracije iz vrst meščanstva. Hkrati s praktičnim revolucionarnim delom je Marx teoretično posplošil izkušnje komune. Opozoril je na zgodovinski pomen pariške komune kot prvega poskusa diktature proletariata ter zapisal, da bo delavski Pariz s svojo komuno večno živel kot slavni branilec nove družbe, njene krvnike pa bo zgodovina prikovala na sramotni steber. Tako se je tudi zgodilo, saj so ideje in stvaritve pariške komune postale neločljivi del znanstvenega socializma, vtkane so v glavne pridobitve vseh proletarskih revolucij.

Na oblast naj bi prišlo ljudstvo

Po tej kratki predstavitvi zgodovinskega ozadja in poteka upora delavcev v Parizu leta 1871 se logično zastavlja vprašanje, zakaj tolikšen srd nad pariškimi delavci, ki so imeli sprva le namen postaviti se po robu nemški vojski, nikakor pa pleniti meščanskih hiš in plemiških dvorcev? Kaj je tisto, kar je francosko (in mednarodno) buržoazijo tako razbesnelo, da je v ognju in krvi zadušila prvo delavsko vlado v človeški zgodovini? Nedvomno ni šlo več le za to, za kar se je delavstvo bojevalo v dotedanjih meščanskih revolucijah — za znošnejše socialne razmere, šlo je za veliko več, za delavsko oblast in za nov družbeni red, ki naj temelji na odpravi »večne« kapitalistične lastnine. Tega pa buržoazija nikakor ni mogla in smela dovoliti, če je hotela, še naprej obstajati in živeti na račun tujega dela.

Na oblast naj bi prišlo ljudstvo, ki naj bi zamenjalo dotedanje njegove samozvane predstavnike in gospodarje, kralje, kapitalistične podjetnike. Česa hujšega, protinaravnega in bogokletnega si v tistih časih ni mogoče niti zamišljati. Tudi francosko plemstvo in meščanstvo si tega ni moglo predstavljati, zato se je s tako divjo ihto skopalo na svoje delavstvo.

Ideje pariških komunarcev so še najjasneje izražali ljudski in delavski klubi. Tako si je komunalni klub III. mestnega okraja postavil kot cilj: »Boj

proti sovražnikom komunalnih pravic, svobode in republike, varstvo ljudskih pravic in zagotavljanje političnega izobraževanja, da bi ljudstvo lahko upravljalo samo s sabo; opozarjanje naših izvoljenih predstavnikov na posamezne probleme, če sami nanje pozabijo in podpora njim v vsem, kar ukre- nejo za rešitev republike; posebej poudarjanje suverenosti ljudstva, ki nikoli ne sme odstopiti od pravice kontrole svojih pooblaščenec... Ljudstvo upravlja samo s sabo... Če tisti, ki so jih izvolili, omahujejo in ostajajo na pol poti — potiskaj jih naprej, da bi dosegli cilje, h katerim težimo.« Ta klub je med drugim s posebnimi resolucijami zahteval od komune, da uredi posamezna vprašanja (denimo odstop poslancev prejšnje narodne skupščine, ki so bili izvoljeni v komuno, zahteva za zaplembo in razprodajo premoženja funkcionarjev nekdanjega cesarstva in drugo), kar je bilo v večini primerov sprejeto.

Nadvse pomemben element v graditvi novih družbenih odnosov so bili tudi zbori volilcev. Menili so, da se resnična republikanska načela kažejo v tem, da predstavniki volilcev skrbijo za popolno varstvo vseh interesov, ki so jim zaupani, in da je za doseg tega cilja potrebno v vsakem okrožju organizirati skupine, ki bodo izvolile svoje delegate, ti pa naj ustanovijo posvetovalni odbor, nekakšno delegacijo, ki naj pomaga članom komune tako, da jih bo neposredno opozarjala na potrebe prebivalcev, s katerimi bo v stalnem stiku.

Prizadevanje za čim tesnejšo povezanost komune z meščani Pariza se kaže tudi v rednem izdajanju uradnega glasila komune, v katerem so vsak dan tiskali — poleg številnih odlokov, razglasov in pozivov — tudi skrajšane zapisnike s sej komune. Pa še številne razglase in objave, s katerimi so se komuna in njena delovna telesa ter nacionalna garda vsak dan javno obračali k občanom Pariza in jih pritegovali k oblikovanju vseh najpomembnejših odločitev...

Še bolj kot ti odnosi in organizacijske rešitve je za komuno pomemben njen izrazito delavski značaj. Več kot 60 % meščanov je živelo od svojega zaslužka, tako je bil velik del Pariza vnaprej razredno jasno opredeljen za priključitev komuni in podporo njenim prizadevanjem in ukrepom.

(Se nadaljuje)

ZALOŽBA **DE** DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA:

Stanko Ilič:

PSIHOSOCIOLOŠKI ASPEKT INFORMIRANJA V ZDRUŽENEM DELU

Humanizacija delovnega okolja

Knjiga je namenjena vsem, ki se ukvarjajo z informiranjem v organizacijah združenega dela, pa tudi sociologom, psihologom dela, članom organov upravljanja in poslovnih organov, družbenopolitičnim delavcem in drugim pri njihovem delu.

Cena 250.— din

PRAVKAR IZŠLO!

Dr. Ana Krajnc:

METODE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Andragoška didaktika

Prvo celovito delo o metodah izobraževanja odraslih v slovensčini. Knjiga je namenjena usposabljanju vseh, ki so tako ali drugače povezani z izobraževanjem odraslih, predvsem pa delavskim univerzam, izobraževalnim centrom v OZD, učiteljem, profesorjem, študentom pedagogike itd.

Cena 260.— din

Bogdan Kavčič in Ivan Svetlik:

POGLAVJA IZ SOCIOLOGIJE DELA

Delo, ki celovito obravnava problematiko in organiziranost združenega dela kot tudi dela na področjih, kjer so sredstva za delo v zasebni lasti. Priporočamo ga predvsem študentom za študij sociologije dela, teorije organizacij in podobnih predmetov v programih visokošolskih organizacij; v pomoč pa bo tudi tistim, ki se v organizacijah združenega dela ukvarjajo z organizacijo dela in z upravljanjem.

Cena 360.— din

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

... izvodov knjige **PSIHOSOCIOLOŠKI ASPEKT INFORMIRANJA V ZDRUŽENEM DELU**

... izvodov knjige **METODE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH**

... izvodov knjige **POGLAVJA IZ SOCIOLOGIJE DELA**

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig. Knjige pošljite na naslov:

..... (naziv OZD, TOZD ...)

..... (ulica, poštna številka, kraj)

Naročeno, dne: (ime in priimek podpisnika)

..... (podpis naročnika)

Žig

DE

PRAVKAR IZŠLO!

V družboslovni zbirki založbe Delavska enotnost je izšla nova knjiga:

Dr. Vladimir Štambuk:

KIBERNETIKA

Možnosti in stvarnost

Knjiga vas želi seznaniti s temelji kibernetike in opozoriti predvsem na nujnost kritičnega odnosa marksizma do kibernetike, kar pravzaprav pomeni, da moramo znova razmisliti o vseh prednostih pa tudi o vseh pomanjkljivostih kibernetike kot discipline, kadar jo uporabljamo pri proučevanju družbe.

CENA: 250 din.

Knjigo lahko naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali kupite v naši knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo ... izvod(ov) knjige **KIBERNETIKA**

Naročeno nam pošljite na naslov:

..... (ulica, poštna št. kraj)

Naročeno, dne:

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig.

.....Žig

..... (podpis naročnika)

Naši graničarji so praznovali

Stražarji miru na meji

Andrej Agnič

Ta teden, v sredo, 15. avgusta, so slavili naši graničarji. Osrednja proslava je bila na tromeji z Avstrijo in Italijo v karavli pod Pečjo pri Ratečah, v karavli, ki so jo ob tej priložnosti poimenovali po Edvardu Kardelju-Krištofu. Slavili so vojak-graničarji, katerih služba ni le priprava na obrambo, ampak našo mejo in pridobitve naše revolucije dejansko z vso odgovornostjo in tradicionalno predanostjo ter požrtvovalnostjo tudi vsak dan, vsako uro branijo. Tudi marsikatero mlado življenje graničarja je ugasnilo za domovino v preteklih petintridesetih letih od 15. avgusta 1944, ko je vrhovni poveljnik NOV in POJ maršal Tito na Visu izdal ukaz o ustanovitvi KNOJ, iz katerega so marca 1953 nastale obmejne enote naše armade. Slavili pa so tudi krajanji Rateč, saj so graničarji del njih in to tisti del, ki jim zagotavlja in v vsakem trenutku brani mirno in varno življenje.

Goste, med njimi Pepco Kardelj, Staneta Dolanca, Franceta Popita, dr. Marijana Breclja, Miho Marinka, Franca Lesko-

ška-Luko, Janeza Vipotnika, Vinka Hafnerja in druge ter vojake in starešine je pozdravil Janez Kobentar, sekretar komiteja ZKS Jesenice. Potem ko je o nastanku in razvoju naših obmejnih enot govoril pomočnik poveljnika LAO generalmajor Svetozar Oro, je poveljnik ljubljanskega armadnega območja in prvi komandant obmejnih enot v Sloveniji generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok odkril doprnski kip revolucionarja in misleca Edvarda Kardelja.

Gosti so si tudi z zanimanjem ogledali prenovljeno karavlo, ki bo edina v Jugoslaviji nosila ime Edvarda Kardelja, zlasti pa njemu posvečeno spominsko sobo, ki so jo uredili graničarji sami. V sodelovanju z mladinci iz Rateč pa so pripadniki obmejnih enot s tega področja in tovariši s sosednjih karavil ob prazniku pripravili zanimiv kulturni program, v katerem so na izviren in razgiban način z recitalom in pesmijo predstavili delo in življenje Edvarda Kardelja, enega najzaslужnejših mož, kar jih je rodila naša domovina.

Na jasi pod karavlo, med karavanškimi gozdovi, so najvišjim predstavnikom družbenopolitičnega življenja Slovenije in JLA vojaki in mladinci pripravili bogat in pester kulturni program

Visoki gosti med ogledom spominske sobe Edvarda Kardelja

Na prvi častni straži

Ob poimenovanju karavle po Edvardu Kardelju-Krištofu so odkrili tudi njegov doprnski kip, ki ga je oblikoval Zdenko Kalin

Dan graničarjev je vnovič pokazal, da sta armada in ljudstvo eno

Veseli in skrbi zaradi zelenega zlata

Slovenskemu hmeljarstvu, ki je dolga leta nosilo v kmetijstvu zastavo v izvozu in pri dohodkih ter predvsem Savinjski dolini dajalo lep kos kruha, iz leta v leto vse bolj pešajo moči. Zaradi visokih proizvodnih stroškov je vse manj površin zasajenih s hmeljem, hmeljarjenje pa vse manj zanimiva gospodarska panoga. Če k temu dodamo še ujme in naravo, ki po svoje vpliva na kmetovo delo, ni čudno, če so v Žalcu vse bolj zaskrbljeni.

Kljub vsemu pa savinjski hmeljarji vsako leto vsaj za dva dni skušajo pozabiti na svoje težave. Ob podelitvi priznanj in zdaj že res preskromnih nagrad najpriazdevnejšim hmeljarjem, letos jih je prejelo 36, med njimi kar 15 žensk, kar tudi po svoje ponazarja razmere v našem kmetijstvu. Če k temu dodamo, da med nagrajenci ni bilo niti enega, ki bi bil mlajši od trideset let, najstarejša hmeljarka pa si je oprtala že sedmi križ, so besed odveč.

CVET HMEJARJEV. Starešinski zbor na lojtrniku med svečano povorko v Braslovčah. Veseljačenja se je udeležilo več tisoč ljudi od blizu in daleč, ugotavlja enako kot starešina Fonda iz Braslovč: »Ko je bil denar, ga v razvoj hmeljarstva nismo vlagali, zdaj bi pa vlagali, vendar ni denarja...«

MLADI ZADRUŽNIKI. Nekdanje tekmovalje hmeljarjev v njihovih veščinah in krašenju voz so zdaj prevzeli mladi zadrugi. Turistom in veseljačenja željnim občanom je treba poleg pijače ponuditi vsaj nekaj paše za oči. Toda mladi zadrugi se le s težavo vključujejo v zapleten položaj našega kmetijstva.